

TARDA
Aula Magna - Epigrafia
16,00 h. A construção da parte portuguesa das obras <i>Inscriptiones Hispaniae Christianae e Inscriptionum Hispaniae Christianarum Supplementum</i> , de Emilio Hübner <i>Pedro Marques (UNIARQ – Centro de Arqueologia (FLUL) / DGE / IPAELI)</i>
16,15 h. <i>In pace quiescas</i> : una revisió crítica de les inscripcions cristianes sobre mosaic d' <i>Hispania</i> <i>Joan Gómez Pallarès (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
16,30 h. La lauda musiva sepulcral de <i>Oretum</i> (Granátula de Calatrava) y su contexto paleocristiano <i>Antonio Manuel Poveda Navarro (Universidad de Alicante) i José Luis Fuentes Sánchez (Universidad de Granada)</i>
16,45 h. Les inscripcions del conjunt eclesiàstic del Francolí: un banc de dades per reconstruir la societat tardoantiga de <i>Tarraco</i> <i>Diana Gorostidi Pi, Ada Lasheras González i Francesc Rodríguez Martorell (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
17,00 h. <i>De ruinis componere carmen</i> . Juntando las piezas de un CLE procedente de la necrópolis paleocristiana de Tarragona <i>Alberto Bolaños Herrera i Concepción Fernández Martínez (Universidad de Sevilla)</i>
17,15 h. Una tècnica numèrica per a millorar la lectura d'inscripcions problemàtiques <i>Alessandro Ravotto (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
17,30-18,00 h. Debat
18,30 h. Conclusions

DIA 24

Visites comentades a Tarragona, Barcelona i Terrassa. Cal ser als punts de trobada a l'hora indicada.

11,00 h. Tarragona. Visita comentada a Centcelles i a la basílica de l'Amfiteatre. Sortida en autobús des de la seu del Congrés a les 10,30 h.

11,00 h. Barcelona. Visita comentada al Museu d'Història de Barcelona. Plaça del Rei s/n. Visita a les restes arqueològiques conservades a la Basílica dels sants Just i Pastor.

11,00 h. Terrassa. Visita comentada a les esglésies de Sant Pere. Plaça del rector Homs.

SESSIÓ PÒSTER

Cristianización topográfica del interior del castellum Tamudense
Javier Bermejo Meléndez, Juan Manuel Campos Carrasco i Lucía Fernández Sutilo (Universidad de Huelva)

The development of an early Christian community in the Ager Valley
Antonio Porcheddu (Universitat de Lleida)

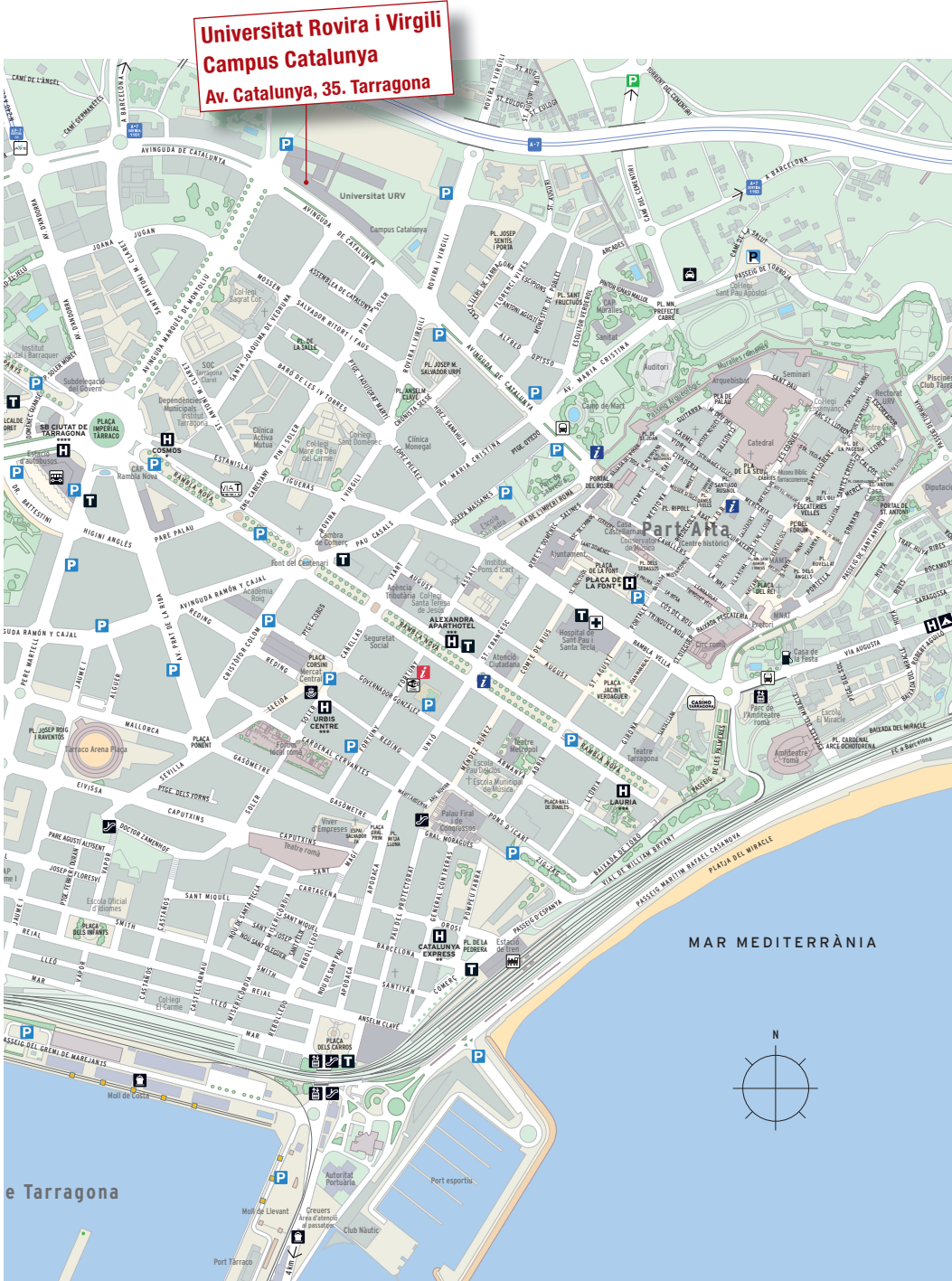
O sítio do Loteamento do Quintal para o estudo dos espaços religiosos tardo-romanos da cidade de Viseu (Portugal)
Catarina Barradas Meira (NOVA-FCSH, Instituto de Estudos Medievais)

La basílica d'Ilici. Sobre les proporcions de la planta i les tres inscripcions gregues
Roberto Lorenzo de San Román

La basílica funeraria y bautismal de San Martín de Dulantzi (Alegría-Dulantzi, Álava) (siglos VI-XII)
Miguel Loza Uriarte i Javier Niso Lorenzo (Iberbide S.C.)

Nous elements de decoració arquitectònica i mobiliari litúrgic d'època visigòtica
Cristófor Salom Garreta (Museu d'Història de Tarragona)

Nuevos elementos de escultura arquitectónica visigótica hallados en Tarragona
Javier Domingo, Pilar Bravo, Moisés Díaz, Reis Fabregat, Joan Menchon, Josep Francesc Roig i Dolores Ynguanzo

TARRACO BIENNIAL
COMITÈ CIENTÍFIC
Andreu Muñoz Arquebisbat de Tarragona
Francesc Barriach Reial Societat Arqueològica Tarraconense
Isabel Rodà Universitat Autònoma de Barcelona
Joan Gómez Pallarès i Josep Maria Palet Institut Català d'Arqueologia Clàssica
Joaquín Ruiz de Arbulo Universitat Rovira i Virgili
Josep Guitart Institut d'Estudis Catalans
Josep Maria Gurt Universitat de Barcelona
Julia Beltrán de Heredia Ateneu Universitari Sant Pacià
Lluís Balart i Joan Menchon Museu d'Història de Tarragona
Maite Miró i Maria Adserias SSTT de Cultura – Generalitat de Catalunya
Mònica Borrell Museu Nacional Arqueològic de Tarragona
COL-LABORADORS
MINECO. Projecte HAR 2015-64386
INSCRIPCIONS
http://www.tarracobiennial.com/ca/pagina/2014/inscripcio
SECRETARIA CIENTÍFICA
Jordi López Vilar Institut Català d'Arqueologia Clàssica 977 249133 ext. 225 · jlopez@icac.cat
SECRETARIA TÈCNICA
Oficina de Congressos Catalunya Sud, Fundació URV congressos@fundacio.urv.cat

Entitat organitzadora	Comitè científic	Patrocinadors
	 UNIVERSITAT ROVIRA I VIRGILI	 Generalitat de Catalunya Departament de Cultura
	 Institut d'Estudis Catalans	 UNIVERSITAT DE BARCELONA
	 Arquebisbat de Tarragona	 ATENEU UNIVERSITARI SANT PACIÀ
		
		

TARRACO BIENNIAL

4 ^T CONGRÉS INTERNACIONAL D'ARQUEOLOGIA I MÓN ANTIC
VII REUNIÓ D'ARQUEOLOGIA CRISTIANA HISPÀNICA
EL CRISTIANISME EN L'ANTIGUITAT TARDANA. NOVES PERSPECTIVES
DEL 21 AL 24 DE NOVEMBRE DE 2018
Universitat Rovira i Virgili - Tarragona
Aula Magna del Campus Catalunya. URV. Av. Catalunya, 35. Tarragona

DIA 21

CONFERENCIA D'OBERTURA (accés lliure). Aula Magna

19,30 h. Tarraco, Corduba, Carthago Nova, Emerita Augusta. Tradición clásica y cristianización en las grandes ciudades tardo-antiguas de Hispania.

Ricardo Mar (Universitat Rovira i Virgili), Carlos Márquez (Universidad de Córdoba), Pedro Mateos (Instituto de Arqueología de Mérida-CSIC), José Miguel Noguera (Universidad de Murcia) i Joaquin Ruiz de Arbulo (Universitat Rovira i Virgili/Institut Català d'Arqueologia Clàssica)

DIA 22

MATÍ. Aula Magna

8,30-9,30 h. Lliurament de la documentació

9,30-10,30 h. Arqueologia del Cristianisme al segle XXI. Quina arqueologia?

Josep M. Gurt (Universitat de Barcelona)

10,30-11,00 h. Inauguració del congrés

11,00-11,30 h. Pausa/café

Aula Magna - Tarraconensis	Sala de Junes - Iconografia
11,30 h. Les necròpolis tardoantigues del nord-est de la província Tarraconensis <i>J. M. Nolla i M. Prat (Universitat de Girona)</i>	11,30 h. I volti residuali del Cristo: quelle formule votate all'in-successo <i>Antonio Pio di Cosmo (Universidad de Córdoba)</i>
11,45 h. Un nou pol de centralitat en el cementiri tardoantic de la Neàpolis emporitana <i>Joaquim Tremoleda (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries), Pere Castanyer (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries), Marta Santos (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries) i Josep Maria Nolla (Universitat de Girona)</i>	11,45 h. Centcelles. Una relectura de la sala de la cúpula <i>Meritxell Pérez Martínez (INSAF, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Universitat Rovira i Virgili, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona) i Josep Anton Remolà Vallverdú (Museu Nacional Arqueològic de Tarragona, Universitat Rovira i Virgili, Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
12,00 h. El barri de Santa Margarida en el context del primer cristianisme emporità <i>Pere Castanyer, Marta Santos i Joaquim Tremoleda (Museu d'Arqueologia de Catalunya-Empúries)</i>	12,00 h. Les pintures del segle VI documentades als absis de Sant Miquel i Santa Maria del Conjunt Monumental de les esglésies de Sant Pere de Terrassa <i>Domènec Ferran i Gomez (Museu de Terrassa), M. Gemma Garcia i Llinares (Ateneu Universitari Sant Pacià, Institut Català d'Arqueologia Clàssica) i Antonio Moro Garcia (Museu de Terrassa)</i>
12,15 h. Del paganisme a la cristianització. La transformació de espacis de culte romanos en iglesias en el ager Gerundensis <i>Ana Costa Solé (Universitat de Girona) i David Vivó Codina (Universitat Autònoma de Barcelona)</i>	12,15 h. Sculture mitologiche nelle residenze tardoantiche tra pagani e cristiani: la documentazione dell'Hispania nel contesto mediterraneo <i>Carla Sfameni (CNR, Istituto di Studi sul Mediterraneo Antico, Roma)</i>
12,30 h. El cenotafi martirial de la Torre del Fum de Sant Feliu de Guixols, Girona <i>L. Palahí, M. Prat i J. M. Nolla (Universitat de Girona)</i>	12,30 h. La representació del/la difunt/a en los sarcófagos de la Tarraconense de los siglos III al V <i>Montserrat Claveria (Universitat Autònoma de Barcelona)</i>
12,45 h. Noves aportacions a l'estudi de l'Antiguitat Tardana de Baetulo. Estat de la qüestió i noves perspectives <i>Esther Gurri Costa (Museu de Badalona) i Maribel Rivas Valdelvira</i>	12,45 h. Una escultura figurada visigoda de Toledo y su contexto cristiano <i>Vasilis Tsiolis (Universidad de Castilla-La Mancha)</i>

13,00 h. De l'església paleocristiana a la sagrera medieval: Transformacions estructurals i ordenament intern del jaciment de Santa Margarida (Martorell, Barcelona) <i>Esther Travé Allepuz (Universitat de Barcelona), Rosario Navarro Sáez (Centre d'Estudis Martorellencs), Alfred Mauri Martí (Centre d'Estudis Martorellencs), Montserrat Farreny Agràs (Centre d'Estudis Martorellencs), Pablo del Fresno Bernal (Sistemes de Gestió de Patrimoni SCCL) i Josep Socorregut Domènech (Sistemes de Gestió de Patrimoni SCCL)</i>	13,00 h. Iconografía y funcionalidad de las placas cerámicas decoradas de cronología tardía procedentes de Portugal <i>Frederico Vieira (Universidad de Alcalá)</i>
13,15 h. Pervivència de la tardo-antiguitat en l'arquitectura de la Vall d'Aran <i>Josep M. Pucho Fontanilles (Institut Català d'Arqueologia Clàssica), Ivan Fernández (Institut Català d'Arqueologia Clàssica), Sergio Coll Pla (Universitat Rovira i Virgili), Pau de Solà Morales (Universitat Rovira i Virgili), Josep M. Toldrà (Universitat Rovira i Virgili) i Roger Miralles (Universitat Rovira i Virgili)</i>	13,15 h. Placas decoradas tardoantiguas con motivos cristianos de la Bética. Consideraciones a partir de hallazgos estratificados <i>Julio M. Román Punzón (Universidad de Granada) i José Ildefonso Ruiz Cecilia (Conjunto Arqueológico de Carmona, Junta de Andalucía)</i>
13,30-14,00 h. Debat	13,30-14,00 h. Debat

TARDA

Aula Magna - Tarraconensis / Balearica	Sala de Junes - Iconografia / varia
16,00 h. Arrianos y católicos, nuevas perspectivas en la investigación arqueológica <i>Julia Beltrán de Heredia (Ateneu Universitari Sant Pacià)</i>	16,00 h. Iconografía cristiana en la cerámica T. S. Africana D. Propuestas de identificación de algunos de sus motivos decorativos <i>Xavier Aquilué (Centre Iberia Graeca-Museu d'Arqueologia de Catalunya)</i>
16,15 h. La presencia del arrianismo en la Hispania romana y visigoda (siglos IV a VI) a partir de los textos literarios: el caso de Barcino <i>Albert Viciano Vives (Ateneu Universitari Sant Pacià)</i>	16,15 h. Del motivo a la imagen. Acerca de la iconografía cristiana en terra sigillata africana D empleada en época bizantina. Una visión desde el barrio de la <i>arx Hasdrubalis</i> de Carthago Spartaria (Cartagena) <i>Jaime Vizcaino Sánchez, José Miguel Noguera Celdrán i María José Madrid Balanza (Universidad de Murcia)</i>
16,30 h. Funció i distribució dels espais a la Seu Episcopal d'Ègara. Segles IV-VII <i>M. Gemma Garcia i Llinares (Ateneu Universitari Sant Pacià, Institut Català d'Arqueologia Clàssica), Antonio Moro i Garcia (Museu de Terrassa) i Francesc Tuset i Bertrán (Universitat de Barcelona)</i>	16,30 h. Símbols cristians encunyats: propaganda i difusió del cristianisme a través de la moneda recuperada en contextos arqueològics de la ciutat de Tàrraco <i>Imma Teixell Navarro (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
16,45 h. Santa Cecilia de Els Altimiris (Sant Esteve de la Sarga, Lleida): un monestir de muntanya entre l'Antiguitat Tardana i la primerenca Edat Mitjana <i>Marta Sancho i Planas, Jordina Sales-Carbonell i Walter Alegría Tejedor (IRCVIM, Universitat de Barcelona)</i>	16,45 h. Late Antique Ephesian trade in the Iberian Peninsula: A church business? <i>Horacio González Cesteros i Sabine Ladstätter (Österreichisches Archäologisches Institut)</i>
17,00 h. Dos iglesias tardoantiguas en el norte de Hispania. San Martín de Finaga (Vizcaya) y Buradón (Álava) <i>Juan José Cepeda Ocampo (Universidad de Cantabria)</i>	17,00 h. Egnazia tra IV e VI secolo: la 'nova urbs' al tempo della diocesi <i>Raffaella Cassano, Gianluca Mastrocinque i Alessandro Crispino (Università degli studi di Bari 'Aldo Moro', Italia)</i>

17,15 h. Estructuras de hábitat y de culto en el yacimiento arqueológico de Revenga (Burgos): Elementos arqueológicos para el análisis de los procesos de cristianización del territorio <i>Karen Álvaro Rueda, Esther Travé Allepuz i M. Dolores López Pérez (Universitat de Barcelona)</i>	17,15 h. El destino de los templos paganos en la <i>civitas christiana</i> de la Hispania tardoantigua <i>José Javier Guidí Sánchez (Universitat Rovira i Virgili)</i>
17,30 h. Noves dades sobre la cronologia dels baptisteris i del sector sud de Son Peretó (Mallorca) <i>Mateu Riera Rullan (Universitat Autònoma de Barcelona, Ateneu Universitari Sant Pacià, Institut Català d'Arqueologia Clàssica), Miguel Ángel Cau Ontiveros (Research Professor ICREA, Universitat de Barcelona, Centre Camille Jullian, CNRS/Université Aix-Marseille) i Magdalena Salas Burguera (Museu d'Història de Manacor)</i>	17,30 h. La arrianización del reino suevo: alcance y consecuencias <i>Aitor Freán Campo (Universidade de Santiago de Compostela)</i>
17,45 h. Entre Iamona y Magona: últimas excavaciones y novedades interpretativas en el enclave cristiano de Sanisera (Sanitiya, Menorca) <i>Jordina Sales Carbonell, Fernando Contreras Rodrigo i Ismael Macías Fernández (Sanisera Archaeological Institute)</i>	17,45 h. El fenómeno de la reutilización en la necrópolis paleocristiana de Tarragona <i>Raúl Aranda González i Julio César Ruiz Rodríguez (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>
18,00-18,30 h. Debat	17,45-18,15 h. Debat

DIA 23

MATÍ

Aula Magna - Tarraco / Carthaginensis	Sala de Junes - Gallaecia / Lusitania / Baetica / Carthaginensis / Tarraconensis
9,00 h. L'arqueologia cristiana de Tarragona. Balanç dels darrers 25 anys (1993-2018) <i>Jordi López Vilar (Institut Català d'Arqueologia Clàssica) i Andreu Muñoz Melgar (Museu Biblic Tarraconense, Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>	9,00 h. Diplomacia episcopal ante las invasiones bárbaras: una posible interpretación a la actuación obispal en el saqueo visigodo de Astorga (457) <i>Marina Murillo Sánchez (Universidad Complutense de Madrid)</i>
9,15 h. El conjunt eclesiàstic de Tarragona <i>Cristòfor Salom Garreta (Museu d'Història de Tarragona)</i>	9,15 h. As marcas da cristianização do território no concelho de Alvito: interpretação e contextualização <i>Jorge Feio (Instituto de História da Arte da Universidade Nova de Lisboa)</i>
9,30 h. Ad suburbanum Tarraconis. De l'àrea portuària al conjunt eclesiàstic del Francolí <i>Josep Anton Remolà Vallverdú (Museu Nacional Arqueològic de Tarragona) i Ada Lasheras González (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>	9,30 h. Intervenção Arqueológica no possível Monasterium Udivelis, Vila Nova da Baronia, Alvito: o espólio <i>Guilherme Cardoso, Jorge Feio, Maria Luísa Batalha i António Carvalho</i>
9,45 h. Espacio sagrado y espacio comercial. La formación del paisaje suburbano de Tarraco en la antigüedad tardía (ss. IV-VII d.C.) <i>Ricardo Mar i José Javier Guidí Sánchez (Universitat Rovira i Virgili)</i>	9,45 h. A arquitectura como signo decorativo cristão no decorrer da antigüidade tardia: o caso do conventus Pacensis (Portugal) <i>Jorge Feio (Instituto de História da Arte da Universidade Nova de Lisboa)</i>
10,00 h. Loca Sanctorum Tarraconis. Els escenaris del culte als sants en la Tarraco de l'Antiguitat tardana (segles IV al VIII) <i>Meritxell Pérez Martínez (INSAF, Universitat Rovira i Virgili, Institut Català d'Arqueologia Clàssica, Museu Nacional Arqueològic de Tarragona)</i>	10,00 h. Território, poder e controlo. A dinâmica da Igreja e dos seus agentes nas actividades económicas da Lusitânia durante a Antigüidade Tardia <i>André Carneiro (Universidade de Évora)</i>

10,15 h. La comunità a tavola in memoria dei morti e martiri nel IV sec. <i>Elisabetta Jastrzębowska (Institute of Archaeology, Warsaw University)</i>	10,15 h. Mértola a cidade cristã na Antigüidade Tardia <i>Virgílio Lopes (Campo Arqueológico de Mértola, Centro de Estudos em Arqueologia Artes e Ciências do Património)</i>
10,30 h. Una propuesta de interpretación funcional litúrgica de la basílica del anfiteatro de Tarragona en el contexto de los esquemas hispánicos <i>Cristina Godoy Fernández (Ateneu Universitari Sant Pacià) i Andreu Muñoz Melgar (Museu Biblic Tarraconense, Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>	10,30 h. Problemática em torno da Basílica Paleocristã de Tróia <i>Inês Vaz Pinto (Troia Resort / CEAACP – Centro de Estudos de Arqueologia, Artes e Ciências do Património da Universidade de Coimbra), Ana Patrícia Magalhães (Troia Resort / UNIARQ - Centro de Arqueologia da Universidade de Lisboa), Patrícia Brum (Troia Resort / IHC-NOVA) i Filipa Santos (Troia Resort)</i>
10,45 h. El fenómeno de la reutilización en la necrópolis paleocristiana de Tarragona <i>Raúl Aranda González i Julio César Ruiz Rodríguez (Institut Català d'Arqueologia Clàssica)</i>	10,45 h. The monastic domain of Dume, stability and changes between the Late Antiquity and the Early Middle Ages <i>Francisco José Silva de Andrade (Universidade do Minho)</i>
11,00-11,30 h. Pausa/café	
11,30 h. Ilici: de la pervivència tardoromana a la conquesta visigoda (segles IV-VI). Origen i evolució de la seu episcopal il·licitana <i>Mercedes Tendero Porras (Fundació Universitària L'Alcúdia, Universitat d'Alacant) i Roberto Lorenzo de San Román</i>	11,30 h. La domus de la 'Puerta de la Villa' y los primeros cristianos de Mérida. Avance a la investigación <i>Francisco Javier Heras Mora (Junta de Extremadura)</i>
11,45 h. La identificación de la sinagoga de Ilici. Replanteando un urbanismo paleocristiano peninsular desde la perspectiva de la arqueología judía <i>Alexander Bar-Magen (Universidad Autónoma de Madrid)</i>	11,45 h. Cristianismo y necrópolis en la región norte del actual territorio malacitano. Interpretaciones: materiales, simbólicas y estratégicas <i>Irene Salinero-Sánchez (Universidad de Alcalá)</i>
12,00 h. Instrumentos eucarísticos de la iglesia del castrum bizantino de Elo (El Monastil, Elda) <i>Antonio M. Poveda Navarro (Universidad de Alicante)</i>	12,00 h. El impacto del cristianismo en la Corduba tardoantigua: novedades relativas al espacio in urbe <i>Manuel D. Ruiz Bueno (Universidad de Córdoba)</i>
12,15 h. Topografia cristiana urbana de Segobriga. El material decorativo de época visigoda hallado en la puerta occidental <i>Rosario Cebrían Fernández (Universidad Complutense de Madrid) i Ignacio Hortelano Uceda (Equipo técnico de Segóbriga)</i>	12,15 h. Llegada de las primeras comunidades cristianas a las costas onubenses y las reacciones paganas ante ellos <i>Lucía Fernández Sutilo i Juan Manuel Campos Carrasco (Universidad de Huelva)</i>
12,30 h. Sobre la cristianización en la Carthaginiensis. La ermita de Llanes, de mausoleo romano a baptisterio visigodo <i>Miguel Ángel Valero Tévar (Universidad de Castilla-La Mancha)</i>	12,30 h. De la Valentia romana a la Valentia episcopal. Perduración, adaptación, reutilización, evolución y modulación en el proyecto urbanístico del grupo episcopal y su entorno <i>Isabel Escrivá (col-laboradora del SIAM), V. Escrivá (SIAM-Ajuntament de València) i Albert V. Ribera (SIAM-Ajuntament de València)</i>
12,45 h. Ercávica en la Antigüedad Tardía: nuevos contextos cristianos de su entorno <i>Rebeca Rubio Rivera i Miguel Ángel Valero Tévar (Universidad de Castilla-La Mancha)</i>	12,45 h. Pervivència dels enterraments de perinatals en àmbit domèstic en el territori de la Barcino tardoantiga: l'edifici octogonal de Can Ferrerons, Premià de Mar <i>Ramon Coll (Museu de Premià de Mar), Marta Prevosti (Institut Català d'Arqueologia Clàssica) i Jordi Bagà (Museu de Premià de Mar)</i>
13,00-13,30 h. Debat	13,00-13,30 h. Debat